

Bochurim Unite to greet Moshiach

קובץ לימוד

הלכות מלכים ומלחמותיהם ומלך המשיח

פרק יב

עם ביאורים וסיכומים

סדר ועימוד:

beishasforum@gmail.com

English translation taken from tutaltz.com

מפתח

1.....	הלכה א
9.....	הלכה ב
14.....	הלכה ג
16.....	הלכה ד
18.....	הלכה ה
30.....	מתכיפין סיומה להתחלתה

פתח דבר

בעמדנו תחת רישומו של יום הבהיר י"א ניסן – מאה ועשרים שנה אשר בו כולנו התחייבנו כאיש אחד בלב אחד לקיים את הוראות נשיא דורנו אשר הורה וסלל את הדרך לקבל פני משיח צדקנו.

בשיחת ש"פ תוריע-מצורע תנש"א הורה לנו נשיא דורנו את הדרך הישרה לזירוז הגאולה על ידי לימוד עניני משיח וגאולה, "ובפרט בתורתו (מאמרים ולקוטי שיחות) של נשיא דורנו".

מיני או, צבר לימוד עניני גאולה ומשיח תנופה רבתי, ובפרט על ידי התמימים – "שעיקר ענינם הוא לימוד התורה", ומאז ההוראה על לימוד עניני גאולה ומשיח היוו ומהווים הם חוד החנית בביצוע ומילוי דבריו הק'.

שיחותיו של הרבי בעניני משיח וגאולה בנויות במדה רבה על דברי הרמב"ם בהלכות מלך המשיח בב' הפרקים שבסיום ספרו. הסיבה לכך הוא משום שהרמב"ם הוא פוסק יחיד בעניניו של משיח, אשר ירד לעומקם של הדברים והגדיר את המשמעות המרכזית של ביאת המשיח ביהדות.

במסגרת מבצע לימוד עולמי בעניני גאולה ומשיח – 'חידון גאולה ומשיח', המתקיים בימים אלו בישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש בכל רחבי תבל, מוגש בזה קובץ ראשון בסדרת הקובצים במסגרת 'חידון גאולה ומשיח', ובו:

ביאורים על הרמב"ם הל' מלך המשיח, כפי שהתבארו בתורת הנגלה והחסידות, בהדגשה על תורת נשיא דורנו בצירוף סיכומים באנגלית ובאידיש.

בטוחים אנו כי הלימוד והקאך' בתורת הגאולה, ובפרט על ידי התאחדות תלמידי הישיבות 'ויעשו כולם אגודה אחת, לעשות רצונך בלבב שלם' יהיה הפעולה האחרונה ש"תכריע את הכף" ותפעל כבר את ההתגלות משיח צדקנו, תיכף ומי"ד ממש!

מטה חידון גאולה ומשיח

פרק יב

הלכה א

It should not enter one's heart to think that in the days of Moshiach anything will be cancelled from the natural conduct of the world. Nor should you think that there will be anything new in the work of Creation and that supernatural events will occur. Rather, the world will continue functioning in its customary behavior within the laws of nature.

אל יעלה על הלב
שבימות המשיח יבטל
דבר ממנהגו של עולם,
או יהיה שם חדוש
במעשה בראשית; אלא
עולם כמנהגו נהג.

X

אל יעלה . . . יבטל דבר ממנהגו של עולם

How does this fit with *Techiyas Hameisim* (and other supernatural changes)?

לכאורה יש סתירה ברורה בדברי הרמב"ם. מצד אחד הרמב"ם אומר שלעתיד לבוא הטבע לא ישתנה אלא "עולם כמנהגו נהג"¹, ו"אין בין עולם הזה לעולם הבא אלא שעבוד מלכיות בלבד"² – זאת אומרת ששיטת הרמב"ם היא, שהגאולה היא לא זמן שבה ישתנה טבע העולם אלא העולם ישאר במצבו הרגיל והטבעי, ובגאולה "רק" יפסקו כל הדברים המונעים מבני ישראל לקיים תורה ומצוות, ולמשל שבגאולה לא יהיה לנו ממלכה וטרדות מהגויים. ומצד שני, הרמב"ם קובע את תחיית המתים כאחד מעקרי האמונה, ותחיית המתים היא השינוי בטבע הכי גדול שיכול להיות ואין לך שינוי מנהגו של עולם גדול מזה. ואיך זה מסתדר עם הנ"ל ש'עולם כמנהגו נהג'?

הביאור הוא, שיש שתי תקופות לעתיד לבוא³: מתחילת הגאולה עד הזמן של תחיית המתים, העולם עדיין יהיה נוהג באופן טבעי, ולא יהיה שינוי במנהגי הטבע של העולם. המצב בעולם יהיה מצב של גאולה, אבל עדיין "מוגבל" בגדרי הטבע של העולם. זאת אומרת, שבתחילת זמן הגאולה עיקר החידוש יהיה שבני ישראל לא יהיו משועבדים לגויים, ובמילא, יוכלו אז לעסוק בתורה במנוחה. וגם, אז יהיה לנו את שלימות התורה והמצוות ובנין בית המקדש, וגם יהיה לנו שפע של טוב גשמי, שהעצים והשדות יתנו יותר פירות ובמהירות יותר גדולה מבזמן הגלות⁴ וכו'. אבל כל הטובות האלו הם עדיין

1. רמב"ם שם.

2. שם הלכה ב.

3. ראה הביאור וההכרח לזה בארוכה לקוטי שיחות חכ"ז, ע' 191 ואילך, ושם נסמנו המקורות.

4. כתובות קיא, ב.

לא שינויים בטבע העולם, אלא כל הטוב והשפע הזה הוא בגדרי הטבע, רק שהטבע הוא בטוב המקסימלי.

אבל יעודים שתוכנם הוא ענינים שהם היפך ה"טבע" – וכמו למשל היעוד שעצי הסרק יתנו פרות, זה לא ישתנה ועצים אלו עדיין לא יתנו פירות בתקופה זו, כיון שזה לא 'מתאים' עם הטבע של העץ.

אבל כשיקרה תחיית המתים, ש"אין לך שינוי מנהגו של עולם גדול מזה", אז יתחיל תקופה חדשה, שבה ישתנה טבע העולם. וכל הייעודים שבניאים על שינוי הטבע, כמו "אילני סרק יתנו פירות"⁵, "וגר זאב עם כבש"⁶ ועוד, יתקיימו בתקופה המתחילה עם תחיית המתים.

מסתדר – Fit	קובע – Establishes	טרדות – Worries	מונעים – That disturb
במנהגי – Patterns of nature	שינוי – Change	באופן טבעי – Natural way	תקופות – Periods
Main – עיקר	This means – זאת אמרת	בגדרי – By the rules of	מוגבל – Limited
The	Faster – במהירות יותר גדולה	שהעצים – That the trees	Peacefully – במנוחה
מתאים – Fit	סרק – Barren	יעודים – Prophecies	בטוב המקסימלי – maximum good

There are two ימיו"מ תקופות. During the first תקופה, nothing will change from its טבע, it's just that טבע will produce it's maximum capabilities, which will make our יום תומ"צ easier.

In the second תקופה, starting from תחה"מ the parameters of טבע will be annulled, and then all the יעודים of טבע which contradict גאולה will take place.

אל יעלה . . אלא עולם במנהגו נוהג

Why does the Rambam only discuss the tekufah (period) of עולם הגאולה without mentioning the second tekufah (of Techiyas Hameisim)?

ישנם שני טעמים, למה הרמב"ם כותב כאן רק שהגאולה תהי' ללא ביטול מנהגו של עולם:

כי הרמב"ם הוא ספר "הלכות הלכות", ולכן (א) הוא מתאר את הגאולה על פי הלכה, דהיינו איך שמחוייב שיהיה מצד הגאולה, ללא קשר למצבם והנהגתם של ישראל – היינו, שהוא מתאר את הכל באופן של "לא זכר"; (ב) הוא רוצה לסיים את ספרו – ספר הלכות – בענין: שלימות כל ההלכות והמצוות. ולכן הוא מבאר את התקופה של הגאולה

5. כתובות קיב, ב.

6. ישעיה יא, ו.

שמביאה שלימות זו, ובשביל זה 'מספיק' רק התקופה הראשונה, אשר בה כבר יהי' בנין בית המקדש ומלכות בית דוד וקיבוץ גליות, שזה יאפשר את קיום התורה והמצוות בשלימותה.

אבל באמת, באגרת תחיית המתים של הרמב"ם⁷, כותב על כך - שלא יהי' שינויים במנהגו של עולם, - ש"אין דברינו זה החלטי". היינו שיכול להיות שלפועל נדלג על השלב\התקופה הזו בגאולה, ומיד בהתחלה יהיה כבר שינוי מנהגו של עולם וקיום כל היעודים.

והביאור הוא: אם בני ישראל יהיה בדרגת "זכו" - אז יכול להיות שיהיו נסים ונפלאות ושינויים במנהג העולם גם בתחילת ימות המשיח; אך אם בני ישראל יהיה בדרגת "לא זכו" (ר"ל) - אז יהי' תקופה של עולם כמנהגו נוהג, ורק לאחר מכן, יהי' תקופה שנייה עם נסים ונפלאות. ושוב, הרמב"ם פוסק בספר ההלכה כפי ההכרח מצד ההלכה, והוא מתאר רק את התקופה הראשונה כמבואר לעיל⁸.

At what point will we go from the first *tekufah* into the second *tekufah*?

לאחר ביאת המשיח (כבר בתקופה ראשונה) "יהיו פנויין בתורה וחכמתה", "ולא יהי' לישראל נוגש ומבטל", ויקיימו כל המצוות וכו' - הרי מוכרח שיגיעו במהרה למצב של "זכו", ואז יתחיל תקופה השנייה ותחיית המתים.⁹

Makes	קבוץ - Ingathering	5	מספיק - Sufficient	מתאר - Describes
שולל - Negates	הכרח - The necessity	נדלג - Skip	החלטי - Decisive	יאפשר - possible
	קרה - Occurred		מדיגיש - Emphasis	

The ספר רמב"ם is a ספר הלכות and therefore describes the world in a way required עולם כמנהגו נוהג I.E. ע"פ הלכה. Additionally the ספר רמב"ם is his ספר הלכות with a מצב העולם that will facilitate the שלימות קיום תומ"צ - namely the first תקופה.

However if the אידין are זכו, we will immediately enter into the second תקופה. If we are not זכו, the regular סדר of two תקופות will take place.

7. פ"ו.

8. לקו"ש חכ"ז עמ' 204.

9. לקו"ש שם סי"ט.

מַמְנְהֵגוּ שֶׁל עוֹלָם . . חִדוּשׁ בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית

What is the difference between מנהגו של עולם (behavior of the world) and מעשה בראשית (the work of Creation)?

הרמב"ם שולל כאן שתי אופנים\דרגות בשינוי העולם. ומדגיש שהעולם ישאר כמנהגו (בתקופה הראשונה) ולא יהיה שום שינוי לא 'קטן' ולא 'גדול' כדלקמן:

טבע העולם משתנה מזמן לזמן. שינוי גדול קרה בזמן חטא עץ הדעת, ולמשל, עד חטא עץ הדעת כל העצים נתנו פירות ולא היו אילני סרק¹⁰. וכן גם הטבע שהפירות גדלו באותו יום שבו נטעו את העץ. כיום הטבע הוא שונה. יש עצי סרק ולוקח הרבה זמן ולפעמים שנים רבות עד שהפירות גדלים וראויים למאכל.

ואת זה הרמב"ם שולל כשאומר שלא יבטל דבר ממנהגו של עולם, שהעולם ישאר כפי שהטבע שלו הוא עכשיו, ולא ישוב להיות כמו בתחילת הבריאה.

ב. (לא יהי' חידוש ב)מעשה בראשית - הרמב"ם שולל כאן שינויים יותר 'גדולים', שינויים כאלו בטבע העולם שמעולם לא היו¹¹, כמו שחיות רעות ישביתו (- יסתלקו) מן העולם לגמרי שדבר כזה אף פעם לא הי' בסדר העולם.

תפקידו - His purpose

Will be removed - ישביתו

Nowadays - כיום

“מנהגו של עולם” is defined as things which are טבע now, although they may have not been so before “חטא עה”ד. But חידוש במעשה בראשית connotes something which never existed before in the world.

עוֹלָם בְּמַנְהֵגוּ נוֹהֵג

What is the Rambam's proof that there will not be miracles and that the world will run its natural course?

בפרק הקודם כשהרמב"ם כותב אודות ביאת המשיח ומתאר את מלך המשיח, אינו מזכיר אודות הניסים ומופתים שהמלך המשיח יעשה. מכיון שלדעתו, אין זה כלל מתפקידו של משיח. (אלא תפקידו של מלך המשיח הוא להביא לשלימות קיום התורה והמצוות). והנה אנו רואים שם, שלגבי זה שמשיח אינו צריך לעשות אותות ומופתים, מביא הרמב"ם ראי' לדבר, רבי עקיבא וחכמי דורו האמינו שבן כוזיבא הוא משיח, "ולא שאלו ממנו אל אות ולא מופת.

10. רמב"ן בראשית א, יא.

11. לקו"ש חכ"ז עמ' 196.

אבל כאן, לגבי זה שלא יהיה שינוי בטבע העולם אינו מביא ראיה לדבריו. וצריך ביאור למה לא הוצרך הרמב"ם לראיה?

ויש לומר, שהראיה שהביא הרמב"ם בפרק הקודם אודות מלך המשיח עצמו – שאין ענינו לעשות אות ומופת, היא ראיה מספיקה גם לכאן בנוגע לימות המשיח. שכן, אם הגדר של ימות המשיח הי' ביטול מנהגו של עולם, היינו יכולים לומר, שהסימנים לדעת מיהו משיח, הוא, שמשיח יחדש דברים בעולם – אות ומופת. אך היות שיש לנו הוכחה (מרבי עקיבא) שמשיח אינו חייב לעשות אותות, מובן שביאתו אינה מביאה לביטול מנהגו של עולם¹².

Proof – הוכחה   Sufficient – מספיקה

Being that מלך המשיח need not perform miracles, (as we proved earlier in פרק י"א) it follows that in ימות המשיח there will not necessarily be שינויים in טבע.

Regarding **this** that it says in the *navi* Yeshayah: **"The wolf will dwell with the lamb, the leopard will lie down with the young goat,"** (meaning, that the nature of wild animals will change) – these words of Yeshayah are a **mashal and a riddle**. The idea that is represented by **this nevu'a is that Am Yisroel will dwell securely** and comfortably **with the wicked gentiles who are compared to a wolf and a leopard** and will not be harmed by them. Where are they compared to wild animals? **As it says in the navi Yirmiyah** about the destruction of the *Botei Mikdash*: **"A wolf from the wilderness will spoil them and a leopard will stalk their cities."** (Rashi explains that the wolf is the Kingdom of Modai and the leopard is Ashur who will attack the Yidden in Yerushalayim.)

In the times of Moshiach, **all the gentiles will return to the true faith, and they will no longer steal or destroy**. But rather, **they will eat permitted food** and live **at peace with Am Yisroel, as it says: "the lion will eat straw like an ox."** (This is a *moshal* that people will no longer take food or other things by force or through hurting others.)

And the same goes with all those other nevuos about supernatural things in *navi* **that are similar to these matters regarding the concept of Moshiach**. They are all **masholim**. **And in the days of the king Moshiach it will become known and understood to all which matters were implied by these masholim and which concept is hinted by them.**

וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר
 בְּיַשְׁעֵיהֶּ, וְנָמַר זָאֵב
 עִם כֶּבֶשׂ, וְנִמְרָא עִם
 גְּדֵי יִרְבֵּי"ן¹³, מִשְׁלַל
 וְחִידָה. עֲנֵן הַדָּבָר –
 שְׂוֵהֵיו יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֵין
 לְבִטְחָא עִם רִשְׁעֵי
 הָעוֹלָם, הַמְּשׁוּלִים
 בְּזָאֵב וְנִמְרָא, שֶׁנֶּאֱמַר,
 "זָאֵב עֲרֹבֹת יִשְׁדָּדֵם;
 נִמְרָא שְׂקָר עַל
 עֲרֵיהֶם"¹⁴. וְיַחְזִירוּ
 בָּלֵם לְדַת הָאֱמֶת,
 וְלֹא יִגְדְּלוּ וְלֹא
 יִשְׁחִיתוּ, אֱלֹא יֵאָכְלוּ
 דָּבָר הַמִּתְּרָא בְּנִחַת
 בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר
 "וְאֲרִיָּה כִּבְקָר יֵאָכֵל
 תֵּבֵן"¹⁵.
 וְכֵן כָּל כּוֹזֵא בְּאֵלוּ
 הַדְּבָרִים הַכְּתוּבִין
 בְּעֲנֵן הַמְּשִׁיחִי,
 מִשְׁלָיִם* הֵם; וּבִימֹת
 הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחִי יִדְעַ
 לְכָל לְאִיזָה דָּבָר הָיוּ
 מְשָׁל, וּמֵה עֲנֵן רָמוֹז
 בְּהֵן:

13. ישעיהו יא, ו.

14. ירמיהו ה, ו.

15. ישעיהו יא, ז; ישעיהו סה, כה.

[Commentary: Raavad objects (in his notes to Mishneh Torah): “Avraham (i.e. Raavad – Avraham ben Dovid) says: Behold, the Torah writes, ‘And I will remove wild beasts from the land.’”]

השגת הראב"ד
*אמר אברהם: והלא
כתוב בתורה "והשבתי חי'
רעה מן הארץ".

וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בִּישְׁעִיהּ

How does the Torah’s promise: “I will remove wild beasts from the land” (as the Raavad asks)?

This question doesn’t begin, for the Rambam already clarified that the promises for miracles are only *mashalim* and will not take place literally (in the first *tekufah*).

Furthermore, in this case (of wild beasts), Torah’s promise can be understood literally as well, as the Ramban explains: “Wild beasts will not come into their land. Since there will be an abundance of good and the cities will be full of people, wild beasts will not come into inhabited places.” Meaning that the absence of wild beasts will be a *natural* phenomenon, not a contradiction to *עולם כמנהגו* ¹⁶.

באופן כללי יש לתרץ, שהרמב"ם סובר שכל הייעודים וההבטחות על שינוי הנהגת העולם בגאולה – הם 'רק' משלים, ולא יתקיימו כפשוטם (עכ"פ בתקופה הראשונה).

אמנם, בנוגע לפסוק¹⁷ "והשבתי חי' רעה מן הארץ" באופן פרטי, אינו קשה על הרמב"ם כלל, שהבטחה זו יכולה להתקיים בפשטות בגשמיות גם בלי לשנות את הטבע, אלא על פי כללי ותנאי הטבע. פירוש, מצינו שהרמב"ן מפרש את הפסוק כך: "שלא יבואו חיות רעות בארצכם, כי בהיות השובע וריבוי הטובה, והיות הערים מלאות אדם, לא תבואנה חיות בישוב", היינו שעל פי כללי הטבע שלחיות יהיה מספיק אוכל לשובע במקומם הרגיל (ביערות), וגם הערים יהיו מלאים בבני אדם, במילא החיות רעות ימנעו מלבוא אל מקום ישוב בני אדם ולא יזיקו. היינו ששינוי זה מתאים לפי חוקי הטבע ואין כאן משהו ניסי¹⁸.

Destroy	ערבות – Deserts	לכטה – Securely	ירבץ – Lie down	נמר – Leopard
יהשבתי – I will remove	רמז – Hinted	לדת – Faith	שקר – Stalk	יהרדם – them

¹⁶. שם הע' 4.

¹⁷. ר"פ בחוקותי.

¹⁸. לקר"ש חכ"ז עמ' 191.

והשבתי חי' רעה can mean that wild animals will not bother us, because they will find whatever they need where they are in the forest.

יום ג'

הלכה ב

Our Sages said: “There is no difference between this world which we live in now and the days of Moshiach, except that we will no longer be under the control of the gentile kingdoms.” *Yidden* will return to Eretz Yisroel to be governed by the rules of Torah alone.

It seems from the simple interpretation of the words of the nevi'im about the events surrounding Moshiach's arrival, that it will be like this: **At the beginning of the times of Moshiach, a war of King Gog and his nation of Magog will occur. Before the war of Gog and Magog** (but *after* the coming of Moshiach), **a navi** (Eliyahu Hanavi) **will rise to inspire Am Yisroel to be upright, and to prepare their hearts.**

As it says in the *Navi* Malachi: **“Behold, I, Hashem says, am sending you Eliyahu Hanavi.”**

And he (Eliyahu) **is not coming to make *tomei*** (impure) what was, by mistake, assumed to be *tahor* (pure). **Nor will he make *tahor*** what was thought to be *tomei* by using his *Ruach Hakodesh*. **And neither** is Eliyahu, as part of his mission, going **to ruin** the *yichus* (lineage) of **people who are assumed** to have a **kosher** family lineage. **And neither** will Eliyahu (as part of his mission) **make kosher** the family of someone whose *yichus* is **assumed to be not proper**. His **only** mission is to **establish peace in the world**. **As it says** in the *possuk* in Malachi: **“He will turn the hearts of the fathers back to the children.”**

However, the timing when Eliyahu Hanavi will come is not certain. **There are some of the Sages who say that before the coming of the Moshiach, Eliyahu will come.**

אָמְרוּ חֲכָמִים,
אֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה
לְיָמֹת הַמְּשִׁיחַ,
אַלּא שְׁעֵבֹד
מַלְכוּת בַּלְבָּד.
יִרְאֶה מִפְּשׁוּטֵם שְׁל
דְּבָרֵי הַנְּבִיאִים,
שְׂבַתְחַלַּת יָמֹת
הַמְּשִׁיחַ תִּהְיֶה
מִלְחַמַת גּוֹג וּמִגּוֹג;
וְשִׁקְדֵם מִלְחַמַת גּוֹג
וּמִגּוֹג, יַעֲמֹד נְבִיא
לְיִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל
יִשְׂרָאֵל וְלִהְבִּין לְבָם:
שְׁנַאֲמַר¹⁹ "הִנֵּה
אֲנֹכִי שֹׁלַח לְכֶם,
אֵת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא".
וְאֵינוּ בָּא לֹא לְטַמֵּא
הַטְּהוֹר, וְלֹא לְטַהֵר
הַטַּמֵּא, וְלֹא לְפַסֵּל
אֲנָשִׁים שְׂהֵם
בְּחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת,
וְלֹא לְהַכְשִׁיר מִי
שְׂהִחְזָקוּ פְּסוּלִין;
אַלּא לְשׁוּם שְׁלוֹם
בְּעוֹלָם, שְׁנַאֲמַר²⁰

19. מלאכי ג, כג.

20. מלאכי ג, כד.

"וְהָשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בְּנֵיהֶם". וַיֵּשׁ מִן הַחֲכָמִים שְׂאוּמְרִים שְׁקָדִים בֵּיאת הַמֶּלֶךְ
הַמְּשִׁיחַ, יָבוֹא אֵלֵיהֶוּ.

לְיִשְׂרָאֵל וּלְהַכִּין לְבָבָם

Why is it necessary to have someone “rise to inspire Am Yisroel to be upright, and to prepare their hearts”?

יש לומר שהסיבה לזה שצריכים שיעמוד נביא לישר ישראל ולהכין לבם לקראת הגאולה כו', הוא, שכן בלי הכנה זו, הרי שינוי רוחני עצום במצבם של בני ישראל, הוא בבחינת ביטול מנהגו של עולם. וזה אינו מתאים לקו של הרמב"ם וכמובא מהלכה הקודמת, שבימות המשיח לא יבטל דבר ממנהגו של עולם²¹.

לישר – Subjugation   מנהגו – Nature

since there will be a נביא coming to prepare us for
the transformation that we will go through
won't be considered בטול מנהגו של עולם.

21. לקו"ש ח"ל עמ' 172.

All these things and similar matters are not known to man for certain how it will happen until they will actually occur. For these matters are closed (not clear) in the words of the nevi'im as to what they mean. Also the Sages have no tradition that they received from their teachers regarding these matters, except their own explanation of the pesukim. Therefore, there is dispute among them regarding these matters.

In any case, neither the order of how these matters will happen nor their exact details of what will happen are the main principles of faith that a Yid must believe. Our belief is that we know he's coming and that he can come any day. In addition, a person should not occupy himself with the words of the aggados and not spend a lot of time with the midrashim that discuss these matters and similar matters in order to try to understand them, nor should they consider them as essential to our emunah in Torah and mitzvos. For study of them will not bring fear or love of Hashem.

And also, a person should not try to figure out the ketz, the appointed time for Moshiach's arrival. Our Sages declared: "May the spirit take leave of those who try to figure out the ketz." Rather, await and expect Moshiach's coming and believe in the general idea that Moshiach will come as we (the Rambam) explained earlier.

וְכָל אֵלֹהֵי הַדְּבָרִים
 וְכַיּוֹצֵא בָהֶן - לֹא יָדַע
 אָדָם הַיּוֹדֵד יְהוָה עַד
 שִׁיְהִי, שְׂדֵבָרִים סְתוּמִים
 הֵן אֲצִל הַנְּבִיאִים. גַּם
 הַחֲכָמִים אִין לָהֶם קְבֻלָּה
 בְּדָבָרִים אֵלֹהֵי, אֵלֹהֵי
 לְפִי הַכָּרַע הַפְּסוּקִים;
 וּלְפִיכָד יֵשׁ לָהֶם
 מַחְלֶקֶת בְּדָבָרִים אֵלֹהֵי.
 וְעַל כָּל פְּנִימִים, אִין סְדוּר
 הַנִּיחַ דְּבָרִים אֵלֹהֵי וְלֹא
 דְּקִדּוּקוֹן, עֵיקָר בְּדַת.
 וְלַעוֹלָם לֹא יִתְעַסֵּק אָדָם
 בְּדָבָרֵי הַהַגְּדוּת, וְלֹא
 יֵאָרִיךְ בְּדָבָרֵי מְדַרְשׁוֹת
 הָאֲמוּרִים בְּעֵנִינִים אֵלֹהֵי
 וְכַיּוֹצֵא בָהֶן; וְלֹא יִשְׁיַמֵּם
 עֵיקָר - שְׂאִינֵן מְבִיאִין
 לֹא לְיַדֵי אֱהָבָה, וְלֹא
 לְיַדֵי יְרֵאָה. וְכֵן לֹא יִחַשֵׁב
 הַקְּצִין; אָמְרוּ חֲכָמִים,
 הַנֶּפֶח דְּעַתָּן שְׁלַמְחֻשְׁבֵי
 הַקְּצִים. אֵלֹהֵי יִחְבֶּה
 וַיֵּאֱמִין בְּכֹלל הַדְּבָר,
 כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵנוּ:

לא יחשב הקצין

The Rambam himself wrote a *ketz* (calculated time for Moshiach to come) in *Iggeres Teiman*; how could he have done this?

הרמב"ם פוסק כאן, שלא יעסוק אדם בדברי קיצין וכדו', וזה על פי דברי הגמרא²², שימותו כל אלו שמחשיבין קיצין (- אלו שאומרים שמישיח יבוא לפני זמן זה וכדו'). והטעם שהמעשה והעונש על חשיבת קץ הוא כל כך חמור, הוא מפני שחישוב הקיצים הביא ליאוש, שהיו שאומרים, שכיון שהגיע הזמן של אותו קץ, ומשיח עדיין לא בא, שוב אין משיח בא לעולם. (וזה גורם קלקול גדול, שהרי מחוייבים לחכות לו, שנאמר אם יתמהמה חכה לו).

וקשה לפי זה, מה ההסבר לכך שמצינו שכו"כ גדולי ישראל לדורותיהם²³, ובתוכם הרמב"ם עצמו²⁴, חישובו קיצין!?

ויש לבאר ולחלק בין סוג הקיצים ופעולתם שהגמ' אוסרת והרמב"ם מביא כאן, לבין סוג הקיצים שגדולי ישראל חישובו:

בפשטות הדברים יש לבאר²⁵ שב"תיפח עצמן של מחשבי קיצין" הכוונה (כבהמשך דברי הגמרא) "שהיו אומרים כיון שהגיע עת הקץ ולא בא שוב לא בא". וכמו שהרמב"ם מסביר (באיגרת תימן) שזה מביא כישלון ותקלה לעם, כי "שמא יטעו בראותם שבאו הקיצים ולא בא", יגרום הדבר העדר האמונה בביאת המשיח, "לפיכך התפללו עליהם חכמים תיפח דעתם וישחת חשבונם".

משא"כ זה שגדולי ישראל גילו קיצים היה זה אדרבא, לשם תכלית הכי נעלה (כמו שהרמב"ם מסביר על הרס"ג בנוגע לעניין הקיצים שהוא הודיע) שמאחר שבזמנים ההם היו ישראל בשפל המצב, והיו "בעלי סברות נשחתות", לכן קיבצו ומשכו גדולי ישראל את "המון העם על דרך חשבון הקיצים" ובזה חיזקו אותם באמונתם ועוררו אצלם את התקווה לגאולה, ע"י שהודיעו להם שהגאולה קרובה ממש לבוא, אע"פ שלולא זאת "התורה אסרה זה".

כלומר, בדרך כלל אסור לחשוב קץ, כי זה יכול להחליש את האמונה. אך במצב היוצא מן הכלל, כשהעם במצב ירוד ואין דרך אחרת לחזק את אמונתם רק ע"י הודעה שהגאולה עומדת לבוא יצאו גדולי ישראל ועוררו את העם לקוות לגאולה באמצעות חישובי קיצים היינו שהייתה להם מטרה הפוכה, לחזק את אמונתם וציפייתם בגאולה. וזה בבחינת "עת לעשות לה' הפרו תורתך"²⁶.

22. סנהדרין צז, ב.

23. ראה מאמרי אדמה"ז פרשיות - ח"א עמ' תיט.

24. ראה אגרת תימן להרמב"ם.

25. ראה ספר חידושים וביאורים להלכות בית הבחירה ע' קעט, לקר"ש חכ"ט ע' 16.

26. תהלים קיט כג.

אבל ביאור יותר מתאים ונכון מבאר הרבי²⁷ שצדיקים אמיתיים רואים את ההתקדמות והעליה של בני ע"י קיום התומ"צ, ורואים איך שע"י עבודתם של בני מתקרבים ובאים למצב של "שלימות" שמובילה לקראת הגאולה, לכן הם מגלים את שנת ה"קץ" לעורר את העם להוסיף ולהתאמץ בלימוד התורה ובקיום המצוות על מנת להעפיל את הרמה הנדרשת ולהיות ראויים לכך שאכן תהיה זו שנת הגאולה. היינו שגילוי הקץ הוא לא בגלל החיסרון של בני בקיום התומ"צ אלא מצד המעלה שלהם. וגילוי הקץ הוא גם נתינת כח ע"ז שיפעלו הגאולה ע"י ההוספה שלהם בעבודת ה'.

ולפי"ז נמצא מובן שהנהגת גדולי ישראל בגילוי קיצים אינה שייכת כלל לאיסור חישוב הקץ, שהרי אין המדובר כאן בחישוב הקץ אלא בראיית הקץ²⁸.

ובזה נופלת השאלה על גדולי ישראל איך חישוב קיצים, דבכלל לא חישוב קיצים, אלא ראו קיצים. ומכיוון שה"קץ" תלויה בעבודתם של בני", לא רק שאינה מחלישה אמונתם בביאת המשיח ח"ו, אלא אדרבה, ה"ז גורם שהצפייה וההכנה שלהם יהיה הרבה יותר חזק מקודם.

חשוב לציין כאן כי כל הדיון מוסב על 'גילוי קץ' כלומר, תאריך מוגדר לבוא המשיח. אבל עצם הקביעה שתקופה מסוימת היא תקופת הגאולה, שבה יש להתאמץ במיוחד בענייני תורה ומצוות כדי להתכונן לקראת הגאולה באופן ממשי בלי שום ספק שיתאחר – על כך אין שום שאלה ושום חשש. הלוא לשם כך נתנו לנו חז"ל את סימניה של תקופת 'עקבתא דמשיחא', כדי שאכן נדע שזו התקופה שלפני הגאולה ונוכל להתכונן לקראתה כראוי.

Fit – מתאים	To the opinion – לכו	Hidden – סתומים	Explanation – הכרע
Happening – היות	Faith – דת	Explode – הפח	Those that calculate – שלמחשבי
That calculate – שמוחשיבין	To wait – לחכות	Delay – יתמרמה	Type – סוג
block – כישלון	Cause – יגרום	And destroy – וישת	Lowly – שפל
Aroused – ועורר	Hope – תקוה	Weaken – להחליש	Through – באמצעות
expecting – ציפיהם	The advancement – ההתקדמות	That brings – שמובילה	Depends – תלויה
strengthen – להתאמץ	To attain – להפעיל	Standard – הרמה	Actual – ממשי
Discussion – דיון	To prepare – להתכונן		

27. שם.

28. והא דמצינו שאכן חשבו קיצים, היינו שעשו חשבונות מסוימים ע"פ פסוקים מסוימים וכדומה, י"ל שזה היה בגדר אסמכתא בעלמא, אבל באמת גילוי ה"קץ" שלהם לא היה מבוסס וע"פ החשבון אלא ע"פ ראייתם.

הלכה ג

In the days of the King Moshiach, when his kingdom has been established after winning all the wars and all of *Am Yisroel* will have gathered around him, Moshiach will reveal the family of all *Yidden* according to his (Moshiach's) words through the *ruach hakodesh* which will rest upon him. As it is said in the *Navi* Malachi: “He shall sit as a refiner and purifier of silver (and purify the *benei Levi* and refine them like gold and silver).”

And the children of *Levi*, Moshiach will purify and make their family line clear first. And he will say: “This person is a definite *Kohen*. And this person is a definite *Levi*.” And he will push away those people whose lineage he does not recognize to be of the family of a *Kohen* or a *Levi*, and they will be lowered to the status of *Yisroel*.

This is what it says in the Book of *Ezra*: “the governor *Nechamia ben Hachaliah* said to them... Do not eat from *kodshim* like the other *Kohanim* until a *kohen* arises who will wear a *choshen* with the *urim vetumim*.” (Rashi says: this means you will have to wait until Moshiach comes.)

Behold you learn from this *possuk* in *Ezra* that with the use of *ruach hakodesh*, the *yichus* of those who are considered to be from families of *Kohanim* and *Levi'im* is made known.

בימי המלך המשיח, בשתתנישב מלכותו ויתקבצו אליו כל ישראל, יתיחסו בלם על פיו ברוח הקדש שתנוח עליו, שנאמר²⁹ “וישב מצרף ומטהר וגו”.

ובני לוי מטהר תחלה, ואמר זה מיחס בזה וזה מיחס לוי, ודוחה את שאינן מיחסין לישראל: הרי הוא אומר³⁰ “ויאמר התרשתא להם. עד עמד בהן, לאורים ולתמים”. הנה למדת שברוח הקדש מתיחסין המתוקני, ומודיעין המיחס.

29. מלאכי ג, ג.

30. עזרא ב, סג.

And he, Moshiach, after making clearly defined who is a *Kohen* and a *Levi*, **will not define the family line of the Yisroel except to their shevet** that they come from. **He will make known that this person is from this-and-this shevet** of the *bnei Yaakov* and **this person is from Shevet so-and-so** of the *bnei Yaakov*. However, **he will not say upon those people who are considered to be kosher**: “This person is in fact **illegitimate** from an unkosher marriage and **this person is in fact of a slave lineage**, born from an *eved k’naani*,” so that they would not allowed to be part of *Klal Yisroel*. **For the Torah law is that once a family has become mixed** within the *Yidden*, **they may remain mixed** within the *Yidden*.

ואינו מִיחַס יִשְׂרָאֵל
 אֲלֵא לְשִׁבְטֵיהֶם,
 שְׂמֹרֵיעַ שְׂזָה מִשִּׁבְט
 פְּלוֹנֵי וְזֶה מִשִּׁבְט פְּלוֹנֵי.
 אָבֵל אֵינוֹ אוֹמֵר עַל
 שָׂהֵן בְּחֻזְקַת בְּשָׂרוֹת,
 זֶה מִזֹּר וְזֶה עֶבֶד -
 שֶׁהֵדִין הוּא שְׂמוֹשְׁפָחָה
 שְׁנִמְעָה, נִמְעָה:

הלכה ד

The great Torah Sages and the Nevi'im did not desire for the days of Moshiach in order for *Am Yisroel* to govern over the entire world, nor to oppress the gentiles and rule over them. Neither was it so that they can be elevated by the nations (that *Yidden* will be respected), nor to eat and to drink and to celebrate.

Rather, they only desired Moshiach in order to be free to involve themselves in Torah and its wisdom without anyone who oppresses them and disturbs them. They wanted to be able to learn Torah properly in order that they would merit eternal life in the World to Come, as explained in *Hilchos Teshuvah*.

לא נתאווי הנביאים
והחכמים ימות המשיח
– לא בדי שישלטו על כל
העולם, ולא בדי שיירדו
בגוים, ולא בדי שינשאו
אותם העמים, ולא בדי
לאכל ולשתות ולשמח
– אלא בדי שיהיו פנוין
בתורה והתקמה, ולא
יהיה להם נוגש ומכבול,
בדי שיזכו לחיי העולם
הבא, כמו שבארנו
בהלכות תשובה:

ה

הנביאים והחכמים

What lesson can be learned from the fact that the חכמים ונביאים desired *Yemos Hamoshiach* “in order to be free to study Torah”?

ישנם יהודים שחושבים שהיות שהעיקר הוא לשבת וללמוד תורה, יכולים להשאר בגלות ואינם צריכים את הגאולה (ר"ל).

המענה ע"ז: הרמב"ם פוסק שאפילו "חכמים ונביאים" אמיתיים שיודעים את התורה אינם מסתפקים בלימוד וידעת התורה עכשיו, אלא הם מתאווים ומצפים ומייחלים לביאת המשיח, שדוקא אז יוכלו לעסוק בתורה כהוגן.³¹

Rule – שישלטו   Exalt – שינשאו   Available – פנוין   Disturbances – נוגש
Emphasizes – מדגיש   Suffice – מסתפקים

Even the greatest חכמים are waiting for the time when they will learn far better when משיח comes; for sure us simple folk.

31. שיחת ש"פ וירא תשמ"ג – ע"פ רשימת השומעים בלבד.

פְּרִי שְׂיֻבוֹ לַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבֶּא

Why did the חכמים ונביאים yearn for Moshiach in order to merit *Olam Habah*? Isn't it better to serve Hashem *l'shmah* (for His sake alone)?

הרמב"ם כותב בהל' תשובה³², "אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה . . כדי שאזכה לחיי העולם הבא"³³, וכאן כותב הרמב"ם שכל הנביאים נתאוו להיות פנויים בתורה . . כדי לזכות לעולם הבא?

אלא יש לחלק מהו כוונת הרמב"ם בהלכות תשובה, וכוונת הרמב"ם לפנינו:

כוונת הרמב"ם בהלכות תשובה היא: שלא יקיים אדם מצוות בכדי לקבל פרס, כיון שעבודה כזו היא עבודה פחותה. משא"כ כוונת הרמב"ם כאן הוא, שכל הנביאים נתאוו (לא לעולם הבא בתור שכר ולא לקבל פרס, אלא) להעלי' והדביקות בהקב"ה, שיהיה בעולם הבא. שהוא (בעצם) המשך ממה שכל מה שעבדו בעולם הזה - להתקרב לה'³⁴.

Lowly – פחותה

Getting rewarded is a lower level of learning, but here we are learning for משיח which brings a closer higher connection to ה'.

32. הלכות תשובה רפ"י.

33. ושם אומר הרמב"ם: ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים . . שהם עובדים מאהבה.

34. לקו"ש שלח תשמ"ז.

הלכה ה

And in that time of Moshiach **there will not be over there** (in the world) **any hunger or war**. There will also be **no jealousy** in anyone's heart **or competition** that is caused by jealousy. All these positive changes will happen **because the good will flow in great amounts**. Everyone will have what they need and not be jealous of another. **And all delights will be found like dust**. Just as dust is plenty and free to take from the ground, all conveniences and will be available.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן,
לֹא יִהְיֶה שָׁם לֹא
רָעַב וְלֹא מִלְחָמָה
וְלֹא קִנְיָאָה וְתַחְרוּת
– שֶׁהַטּוֹבָה תִּהְיֶה
מְשַׁפֶּעֶת הַרְבֵּה,
וְכָל הַמַּעֲרָנִים מְצוּיִין
כְּעָפָר.

בהלכות הקודמות מבאר הרמב"ם את השלימות של ימות המשיח ביחס לבני ישראל, "שיהיו ישראל יושבין לבטח", "יעמוד נביא ליישר ישראל", "יתייחסו כולם על פיו", "כדי שיהיו פנויין בתורה". ועכשיו בהלכה זו הוא מבאר שלימות זו ביחס לכל העולם. בכל העולם לא יהי' רעב או מלחמה; בכל העולם תהי' השפעת הטובה בריבוי; וכל העולם יעסוק רק בידיעת ה' בלבד³⁵.

לֹא רָעַב וְלֹא מִלְחָמָה

The events in this halacha seem to change the usual behavior of the world. Why does the Rambam write this?

ע"פ מה שלמדנו עד כאן, קשה להבין, למה כותב הרמב"ם כאן שלא יהי' רעב או מלחמה, הרי זה שינוי ממנהגו של עולם, והרי הכלל הוא, שהרמב"ם אינו מביא דברים שיקרו לעתיד שהם שינוי מנהגו של עולם?

[דהנה, למדנו לעיל³⁶, שאין הרמב"ם עוסק (בספר הלכות), בכל פרטי המאורעות שיקרו בתקופה השני' של ימות המשיח, (ואינו מתאר את כל הניסים והנפלאות שיתהוו אז (כמו שלמדנו לעיל³⁷)); אלא, הרמב"ם רק מתאר את התקופה הראשונה של ימות המשיח³⁸]. ואם כן, למה מדבר הרמב"ם כאן, בספר הלכות (בההלכה האחרונה של ספרו), אודות מצב של שינוי במנהגו של עולם – שלא יהי' מלחמה?

35. שיחת ש"פ לך תנש"א.

36. פרק י"ב, ריש הל' א'; קטע המתחיל "אל יעלה . . אלא עולם כמנהגו נוהג". מיוסד על לקו"ש חכ"ז ע'

204.

37. שם; קטע המתחיל "ואל יעלה . . יבטל דבר ממנהגו של עולם". מיוסד על לקו"ש חכ"ז ע' 196.

38. והסיבה לזה הוא (כנ"ל), מפני שתפקיד הרמב"ם הוא לפסוק "הלכות הלכות", ועל כן (א) הרמב"ם מתאר את הגאולה על פי הלכה, דהיינו איך שמחוייב שיהיה מצד הגאולה, (ולא מה שיתוסף מצד עבודת בני

והביאור הוא, אף שבכללות אין הרמב"ם מדבר אודות שינוי במנהגו של עולם, מ"מ, בהלכה האחרונה בהרמב"ם, מוסיף הרמב"ם (ברמז ובקיצור), דרגה נעלה יותר של שלימות בקיום התורה והמצוות. והיא, אחרי שיהי' אפשר לקיים את כל התורה והמצוות מצד גדר המצוות (יהי' ביהמ"ק ומלך וכו'), יתוסף שינוי במציאות העולם, שמצד העולם עצמו יהי' הטוב מושפעת הרבה, ולא יהיו בו ענינים בלתי רצויים (רעב ומלחמה). שזה יתוסף ביכולתנו להיות פנויים בתורה ובמצוות, ולעסוק ב"דעה את הוי"ו".

נמצא שזה שהרמב"ם אומר שלא יהי' רעב ומלחמה - היא אכן שינוי במנהגו של עולם, אך הסיבה למה כתבו הרמב"ם היא, מפני שכל גדרו של משיח והגאולה היא שלימות קיום התורה והמצוות, וכאן כותב הרמב"ם דרגה נעלה יותר בשלימות קיום התורה והמצוות (ע"י ביטול רעב ומלחמה)³⁹.

That will	Delights – מערנים	Flow – משפעת	Competition – תחרות	Jealousy – קנאה
That	Describe – מתאר	Occurrences – ממאורעות	Deal with – עסק	occur – שיקרו
		will happen – שיתרוו		

The ם clarifies that the point of משיח is to be able to keep תורה and מצות therefore he hints to changes in nature that will help us keep ם תומ״צ.

וְלֹא מִלְחָמָה וְלֹא קְנָאָה וְתַחְרוּת

What kind of conflict is the Rambam referring to?

כשהרמב"ם אומר שלא יהי' "מלחמה וקנאה ותחרות", כוונתו הוא: לכל סוג של מלחמה וכו'. לא רק מלחמה גשמית (כפשוטו), אלא גם מלחמה רוחנית, כגון "מלחמתה של תורה", וכן קנאה ותחרות דקדושה, (שהוא בחינת "כל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו"⁴⁰) - כל זה לא יהיו לעתיד לבא.

והסיבה למה לא יהי' מלחמה רוחנית וכו', הוא, שכן המושגים של מלחמה, קנאה ותחרות (אפילו בעניני קדושה) שייכים רק כשהאדם מרגיש את עצמו כמציאות, אבל

ישראל וכו'); וגם (ב) הרמב"ם מבאר את התקופה שמביא את שלימות ההלכה, והיינו רק התקופה הראשונה אשר בה כבר יהי' בנין בית המקדש ומלכות בית דוד וקיבוץ גליות, שזה יתאפשר חזרת קיום התורה והמצוות בשלימותה

39. שיחת ש"פ לך לך תנש"א.

40. ב"ב עה, ב.

כאשר מציאותו של האדם נעשית בטל לאלקות, אין מקום לשום קנאה ותחרות בין א' לשני⁴¹. (ועדיין צ"ע)⁴².

Type – סוג   Burned – נכה   The concepts – מושגים

There won't even be "holy" fights, like arguing in תורה, because everyone will be בטול to ה'.

וְלֹא קִנְאָה וְתַחְרוּת

What exactly is the difference?

"קנאה" היא הרגש שבלב, המביא לידי "תחרות" בפועל⁴³.

Jealousy makes fights.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן . . . לֹא רָעַב וְלֹא מָלְחָמָה

Why doesn't the Rambam mention that there will be no illness when Moshiach comes?

בהלכות תשובה⁴⁴ כתב הרמב"ם, שבשכר העסק בתורה "יסיר ממנו כל הדברים המונעים אותו מלעשותה, כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן". ואילו לפנינו, כתב הרמב"ם שלא יהי רעב ולא יהי מלחמה, אך משמיט זה שלא יהי חולי וכיו"ב.

וי"ל ההסבר בזה, שבהלכות תשובה מדובר אודות זמן לפני ימות המשיח, שאז אין כללות העולם בשלימות, ויש מקום ל"חולי", ולכן יש צורך בכך שהקב"ה "יסיר ממנו . . . חולי".

ואילו לפנינו, הרמב"ם מדבר אודות מצב, שמצד הנהגת בני אדם בתקופה ההיא (במשך זמן הגאולה) – לא יתאפשר נתינת מקום לשום חולי מלכתחילה. דהרי בימות המשיח כולם יקיימו את ציווי המצוות בשלימות, היינו כל הלכות התורה כפי רצון

41. וכמו שיתבאר לקמן בקטע המתחיל "כמים לים מכסים": שכמו שמה שבתוך הים הוא בטל וטפל אל הים, ושורש חיותם הוא מהים; כמו כן לעתיד לבא, כולם יהיו (במצב של מים לגבי הים –) בטל במציאות וטפל בתכלית לגבי מקורם ושורשם.

ובכן מובן לגבי נדו"ד, שלא יהיו מלחמה וכו' שהם מפני מציאותו של האדם.

42. סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 146, עמ' 299.

43. לקו"ש חכ"ז עמ' 237.

44. פ"ט ה"א.

הקב"ה. כולל מה שהרמב"ם כותב בהלכות דעות⁴⁵ בענין סדר הנהגת האדם. שהרמב"ם מסיים שם⁴⁶: "כל המנהיג עצמו בדרכים אלו שהורינו - אני ערב לו שאינו בא לידי חולי כל ימיו". ולפי זה, ברור שכולם ילכו בדרכי והוראות התורה, וכולם ינהיגו את עצמם כפי שהרמב"ם כותב (בהל' דעות), ושוב אין מקום מלכתחילה ל"חולי"⁴⁷.

It will be	משמיט - Leaves out	קנאה מביא לידי תחרות	Jealousy causes competition
בלעדיהם - Without them	ערב - Guarantor	הורינו - I instructed	יתאפשר - possible
	מוכרח - Necessary	בריא - Healing	

When a person keeps the whole תורה he doesn't get sick, so once משיח comes and we're keeping the whole תורה there won't be any sickness to take away!

הַטּוֹבָה הַתְּהִיָּה מוֹשְׁפֶעֶת הַרְבֵּה, וְכֹל הַמַּעֲדָנִים מְצוּיִין כְּעָפָר
(in addition to the רבה מושפעת הרבה)? And why does he compare מעדנים to "dust"?)

יש שני פירושים ב"מעדנים כעפר":

א) הפירוש הפשוט: המעדנים יהיו מצויין לרוב, כמו עפר הארץ שהוא מצוי לרוב. ועפ"ז, ההוספה של "מעדנים מצויין כעפר" על "הטובה תהי' מושפעת הרבה" היא לא אחרי שהרמב"ם כותב שה"טובה תהי' מושפעת הרבה", עדיין אינו מוכרח שהדברים טובים יהיו טובים בגלוי, דהלשון "טובה", שייך לומר גם על דברים כאלו שאין אדם רואה את הטוב שבו.

לכן מוסיף הרמב"ם "וכל המעדנים מצויין כעפר", כי מעדנים הם דברים שאדם מייקר ומרגיש בהם הנאה ותענוג. שמזה מוכרח שהטובה יהיה טוב הנראה והנגלה.

והסיבה שהטובה צריכה להיות בגלוי דוקא (ולא רק טוב מוסתר) הוא: השפעת הטובה לע"ל צריכה לפעול שלא יהי' מלחמה וקנאה ותחרות, ובמילא מובן שהטובה צריכה להיות טוב נראה ונגלה, שהרי אם האדם אינו מכיר בהטוב שלו, הרי גם כשנשפע לו רב טוב, עלול הוא לבוא לקנאה ותחרות, כיון שמדמה שיש לחברו יותר טוב ממנו.

ב) יש לבאר באופן אחר ובעומק יותר, דיוק הלשון "מצויין כעפר" (ולא "מצויין הרבה")

.45 פ"ד.

.46 ה"כ.

.47 הדרן על הרמב"ם תשל"ה.

וכיו"ב) רומז לענין נוסף: חשיבותם של מעדנים גשמיים לעתיד לבוא יהיו כעפר, שאינו ראוי לאכילה.

במלים אחרות: הצורך במעדנים הוא רק מפני שבלעדם לא יהי' הגוף בריא ושלם (לעבודת ה') בתכלית, אבל מצד עצמם הם חשובים כעפר בעלמא.

ועפ"ז מבואר היטב למה דוקא "מעדנים כעפר" פועל שלא יהי' קנאה ותחרות:

למעדנים לא תהי' שום חשיבות ויוקר (אלא הם יהיו כעפר), והרי לא שייך קנאה ותחרות לגבי דברים פשוטי ערך ושקל למצוא⁴⁸.

פשוט – Simple	חשיבות – Importance	לגרום – Cause	מרגיש – Feels	מייקר – Appreciates
	שקל למצוא – Available	הערך		

The delights will seem as valueless as dust.

Because all the delights will seem worthless (like dust), nobody will be fighting for them.

Sometimes things are good but we don't see the good in them, therefore the רמב"ם emphasizes that there will be "delights" which are obviously good.

48. הדרן על הרמב"ם תשל"ה.

In this perfect world, there will be no distractions, and no need to occupy ourselves with work, so **it will not be the occupation of the entire world** to busy themselves with anything **except to know Hashem (הוי) alone.**

וְלֹא יִהְיֶה עֵסֶק כָּל
הָעוֹלָם, אֲלֵא לְדַעַת אֶת
ה' בְּלִבָּר.

וְלֹא יִהְיֶה עֵסֶק כָּל הָעוֹלָם, אֲלֵא לְדַעַת אֶת ה' בְּלִבָּר

In these few words the Rambam highlights several points:

א. מי ילמד את התורה. ב. איך נהי' עסוקים בלימוד, (באיזה אופן נלמד). ג. מה נלמד, (איזה סוג ענינים נלמד). וכתוצאה מזה (מאיך שהלימוד יהי') יהי' לזה "פועל יוצא".

Our connection to ה' depends on our relationship with each other, so when there is no קנאה between אידן there will be ה' לדעת את ה'.

כָּל הָעוֹלָם

1. Who will study the Torah:

Will the goyim understand Torah and Elokus just like the Yidden?

הכוונה בזה שכותב הרמב"ם: "ולא יהי' עסק) כל העולם. ", הוא, גם לכל העמים, שגם הם ילמדו את התורה ויהי' אצלם דעה באלקות וכו'. והרמב"ם לומד את זה מהפסוק שמביא לקמן: "כי מלאה הארץ דעה את ה'". אלא שישראל יהיו חכמים גדולים ויודעים דברים סתומים, שאצלם יהי' זה בעילוי שבאין ערוך לכל העולם⁴⁹.

לימוד התורה של אומות העולם קאי על לימוד שבע מצות שלהם, דעל לימוד זה אמרו חז"ל⁵⁰: "אפילו נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול". (אבל אין זה כמעלת לימוד התורה של ישראל, שהרי לימוד התורה של ישראל הוא למעלה מכהונה)⁵¹.

will understand it infinitely better אידן but
the תורה will learn גים Even the

49. סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 626.

50. סנהדרין נט, א.

51. לקו"ש חכ"ז ע' 246 ואילך.

עסק כל העולם

2. How the Torah will be studied:**What does the word "עסק" imply?**

הבעל עסק מונח בעסקו במשך כל היום כולו, וגם בשעה שנה מהעסק, (ואף גם בשעה שישן), אין הוא מפסיק מלעסוק בעסקיו, אלא כל זה הוא רק כדי לאזור כח שיוכל לתמסר לעסקו בתוספת מרץ, וגם בעת השינה חולם הוא אודות עסקו. כמו"כ לימוד התורה דלעתיד יהי' באופן כזה⁵².

Just as a businessman thinks about his business all day (and night) we will think about תורה and dream about it.

ולא יהיה עסק כל העולם, אלא . . .

Will we do any work when Moshiach comes, or only Torah study?

מלשון הרמב"ם – "לא יהי' עסק כל העולם אלא גו", משמע, שלא יהי' שום עסק אחר לע"ל. אף גם עסק כזה שבזמן הזה חייבים בו על פי תורה.

אמנם יש להבין מה שפוסק הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה⁵³ שגם מי שתורתו אומנתו צריך לעשות מלאכה "בכל יום מעט כדי חייו"!

ויש לומר שאפי' ענין זה של מלאכה לא יהי' שייך לעתיד לבוא, מפני שבימות המשיח, שאז תהי' הטובה מושפעת הרבה, לא יהי' כל צורך אפילו בעסק מועט זה. וזהו שהרמב"ם מסיים "כי מלאה הארץ דעה את ה'", היינו שלא יהי' מקום לאיזה עסק וענין אחר חוץ מידעת ה'⁵⁴.

עסק – Occupation   קשורה – Connected   תלוי – Dependent   בעל עסק – Businessman
אזור כח – Gather strength   להתמסר – Devoted   מרץ – Strength   אומנתו – Occupation

There will be so much goodness we won't have to work at all.

52. שיחת ליל שמחת תורה תשמ"ה – ע"פ רשימת השומעים בלבד.

53. פ"ג ה"ט.

54. לקו"ש חכ"ז עמ' 238.

לְדַעַת אֶת ה'

3. Which parts of Torah will be studied:

Why does the Rambam use the words “to know ה'” (in addition to “knowledge of their Creator”)?

הגאולה העתידה אינה גאולה גשמית בלבד, ואף לא גאולה רוחנית סתם, (היינו גאולה מן היצר הרע וכיו"ב); אלא (המעלה של גאולה העתידה היא) גילוי שם הוי'. היינו גילוי עצמותו של הקב"ה כפי שהוא למעלה מגדרי העולם. גילוי עצום זה מעלה את האדם לדרגה גבוהה כ"כ, עד שגם האדם נתעלה מעל כל מיצר וגבול, כולל "מצרים" דקדושה, והאדם מתבטל ממציאיותו לגמרי.

[ועילוי זה – גילוי שם הוי', וביטול המציאות – הוא מעלה גם למי שכבר מסור לעבודת השם, וכבר גבר על יצרו; דהרי כל זמן שעדיין אינו מאיר לו גילוי שם הוי', (שהוא גילוי שלמעלה מהטבע), עדיין לא יצא מכל ה"מצרים", ולכלל גאולה לא הגיע!]

לכן מדגיש הרמב"ם "לדעת את הוי'" (וכן בהמשך "דעה את הוי'"), היינו שאז תהי' ידיעה בשם הוי', הפועלת ביטול מוחלט בהאדם. [וזהו⁵⁵ מה שנאמר "כמים לים מכסים", פירוש שלא תיראה מציאות האדם והארץ כלל, כי כולה תהי' בטילה במציאות, בעוצם הגילוי הנ"ל – גילוי שם הוי']⁵⁶.

והנה, ע"פ המבואר לעיל – שיהי' ידיעה (וגילוי) בשם הוי' – נמצא, שישנו פסק דין ברור של הרמב"ם, שלעתיד לבא, כל אחד מבני ישראל יהיו חסידי חב"ד, דהרי ענינו של חסידות חב"ד הוא ידיעת והשגת "דעת בוראם" (עד להדרגות הכי נעלות שבאלקות, ועד ידיעת והשגת שם הוי', – גילוי שלמעלה מהטבע כו'), באופן דחכמה בינה ודעת, (ועד לאופן ד"יתפרנסוין"), דהרי פסק הרמב"ם בנוגע לכל ישראל ש"לא יהי' עסק . . לדעת את הוי'".⁵⁷

Nourishment   Total – מוחלט   Overpowered – גבר   Limit – מיצר   Intense – עצום
[[through understanding] – יתפרנסוין

The רמב"ם uses the term 'את ה' to show that there will be a revelation of הוי' in a way that we can understand it, which is also the point of חב"ד חסידות.

55. הבא לקמן – ראה לק' קטע המתחיל "מלאה הארץ .. כמים לים מכסים" וש"נ.

56. לקו"ש חל"א עמ' 23.

57. שיחת מוצאי זאת חנוכה תשמ"ו.

Isn't the level of Torah study in *Yemos Hamoshiach* considered a change in the world's behavior?

בנוגע לימות המשיח – פוסק הרמב"ם: "אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד". ולכאורה, תמוה ביותר: מכיון שב"אותו הזמן . . לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד" עד ש"שיגו דעת בוראם"; ולכאורה זהו שינוי גדול עד מאד, – כאשר נפסיק את כל העסק בעניני העולם (מסחר וכיו"ב), ובמקום זה, נעסוק רק ב'לדעת את ה' בלבד', וא"כ, כיצד אומר הרמב"ם ש"אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד"!!?

אלא צריך לומר, שענין זה ("שיגו דעת בוראם") לא יהי' באופן של דילוג מן הקצה אל הקצה, כי אם, באופן שיתרגלו ותכוננו לכך בדרכי הטבע – והיינו ע"י שכבר בהזמן שלפני ימות המשיח, יהי' הענין שהשגת דעת בוראם ע"י לימוד תורת החסידות. שענינו של תורת החסידות הוא "לדעת את הוי"!!"

ויתירה מזו, באופן של הבנה והשגה דוקא, עד כדי כך, ששייך לומר שבענין זה אין שינוי בין עוה"ז לימות המשיח, שלכן, "אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד"!!⁵⁸

Skipping – דילוג	Comprehend – ישינו	Business – מסחר	Cease – נפסיק	Change – שינוי
	Prepare – תכוננו	Accustom – שיתרגלו	Extreme – קצה	

The learning then will be in a way of understanding ה', since there can't be a difference between now and then we have חסידות which gradually gets us used to a משיח דקק way of learning.

And therefore, Am Yisroel will be great experts in Torah and know the hidden matters including the deepest secrets of the Torah. **And they will understand the knowledge of their Creator according to the ability of the human being.**

As it says in the *novi* Yeshaya: “The entire world will be filled with the knowledge of Hashem as the waters cover the ocean bed.”

וּלְפִיכֶן יִהְיוּ חֲכָמִים
גְּדוֹלִים, וְיִוָּדְעוּ דְבָרִים
הַסְתוּמִּים הָעֲמוּקִים;
וְיִשְׁיגוּ דַעַת בּוֹרְאָם כְּפִי
כּוּחַ הָאָדָם, שְׁנֵאמַר⁵⁹ "כִּי
מְלֵאָה הָאָרֶץ דַּעַת אֵת
ה', בְּמִים לַיָּם מְכֻסִּים":

יִהְיוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים, וְיִוָּדְעוּ דְבָרִים הַסְתוּמִּים הָעֲמוּקִים

More about the wisdom in *Yemos Hamoshiach*:

יש לומר, שזה - שיהיו יודעים דברים הסתומים - כולל גם שכל החכמות הגדולות יחזרו לחכמי ישראל, ולא יצטרכו עוד לחכמי האומות וספריהם. (וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות קידוש החודש⁶⁰: שבימי הנביאים חיברו חכמי ישראל ספרים בחכמות התקופות והמזלות, אלא שלא הגיע לידינו). ולע"ל, כל החכמות האלו - נלמוד ונדע אותם מן התורה. ולא נצטרך להסתכל עוד בספרי וחכמות האומות, כי הרי כל החכמות יהיו נמצאים בספרי וחכמת התורה.

[ועל דרך ידיעת זמן עיבורו של נחש - נלמד את זה מן הכתוב (כמו שמצאנו בגמרא⁶¹) וכיו"ב]⁶².

עמוקים - Deep   תקופות - Cycles of seasons   אסטרונומיה - Astronomy - מזלות

even natural science will be learned only from תורה.

וְיִשְׁיגוּ דַעַת בּוֹרְאָם

The word “ישגי”:

הלשון “השגה” מדויקת, ומורה על דבר שהוא קרוב מאוד אל האדם, כמו דבר שהוא בהשג יד של האדם, שתופס ומקיף אותו בידו כו’.

59. ישעיהו יא, ט.

60. ספ"ז.

61. בכורות דף ה, ע"א.

62. לקו"ש ח"ל עמ' 197.

- וכמו"כ יהי' דעת בוראם בידיעה ברורה וקרובה כ"כ, שיהי' כאילו אפשר לתפסה בידיהם⁶³.

Grasp – השג   He holds – תופס   Surrounds – מקיף   Clear – ברורה   Corner – פינה
Empty – פנויה

תורה will be so real it will be like you can hold it with your hand.

מְלֵאָה הָאָרֶץ . . פְּמִים לַיָּם מְכַסִּים

Why does the Rambam add כממים לים מכסים?

בזה שהרמב"ם אומר: "כי מלאה הארץ דעה את הוי", היינו למדים - שכל הארץ יהי' מלא בדעה, ולא יהי' פינה פנויה מה'דיעה' הזוה. אך מ"מ עדיין אינו מוכרח מחלק זה של הפסוק, שמציאות העולם יהי' כולו בטל וטפל לדיעת ה' וכיו"ב, אלא העולם ישאר כמציאות לעצמה, (והמציאות של העולם יהי' מלא בידיעה את הוי). ולכן יהי' עדיין אפשרות לדברים בלתי רצויים - עכ"פ מצד מציאות העולם עצמה;

ולכן צריך הרמב"ם להוסיף את סיום הפסוק: "כממים לים מכסים": ומדמה ידיעת הוי' לע"ל - לכיסוי המים על הים;

ברואי הים נבראו מן המים, וכל חיותם הוא מהמים; ולכן, כל מה שבתוך הים הוא בטל בתכלית למי הים, ואמיתית כל מציאותם של מה שתוך הים היא מים⁶⁴.

וכן הוא גם בהנמשל: האדם יהי' בטל וטפל למציאות התורה והדיעה בהוי', ועד שכל מציאותו יהי' מוקף ומאוחד עם התורה, עד שיהי' כל כולו מאוחד במציאות של תורה; כמו שמציאות ברואי הים, שהם מציאות אחד ובטל אל מי הים. ולכן מוסיף הרמב"ם את דוגמת המים והים⁶⁵.

[ובעומק יותר י"ל, הרמב"ם מדמה את ה"דיעה את הוי" שיהי' לע"ל, למים שמכסים על הים; דהרי כל מה שבים אינו אלא מוקף בשורש חייו, ובכך מבוטל ומאוחד עם מקורו. נמצא, שכיסוי מי הים על הברואים שבתוכו, אינו הסתר על כל מה שבתוך הים, אלא להיפך, מי הים הוא גילוי כל מה שיש בתוך הים, ויתירה, שהים הוא גילוי עצמותו ומקור חייו של כל מה שבתוכו.

כמו"כ, העובדה שלעתיד לבא יהי' העולם מלא ומכוסה ב"דעה את ה'" - אינה ביטול

63. שיחת עשרה בטבת תשמ"ט - ע"פ רשימת השומעים בלבד.

64. ראה מש' מקוואות פ"ו מ"ז, ה.

שלכן יש אומרים, שכל מה שבא מהמים (כמו הטובל כשהוא לבוש בבדג שעשוי מעור דגים) - אינו חוצץ בפני המים לענין טבילה.

65. סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 150.

העולם (או אפי' ציור העולם כפי שהוא עתה); אלא אדרבה - אז תתגלה מציאותו האמיתית של העולם. היינו, שתתגלה איך שמציאות האמיתית של העולם היא (לא צורתה הנראית והמוחשית, אלא) מקור חיותו ונפשו, שמקור חיותו הוא מציאות חדא עם מציאות התורה ומציאותו ית' של הקב"ה⁶⁶.

צורתה - Its form	מאוחד - Become one	ברואי - Creatures	מדמה - Compares
	חדא - One	מוחשית - Tangible	

Just like water covers the fish totally and is their life source so too we will feel how תורה is our life source.

הלכות מלך המשיח – הלכות יסודי התורה

מתכניפין סיומה להתחלתה

And they will understand the knowledge of their Creator according to the ability of the human being.

As it says in the *novi* Yeshaya: "The entire world will be filled with the knowledge of Hashem as the waters cover the ocean bed."

The foundation of all foundations and the pillar of wisdom is to know that there is a First Being who causes all beings to exist. All the beings of the heavens, the earth, and what is between them came into existence only from the truth of His being.

.. וַיִּשְׁגְּנוּ דַעַת בּוֹרְאֵם
כְּפִי כּוֹחַ הָאָדָם, שְׁנַאֲמַר
"כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת
ה', כְּמַיִם לַיָּם מְכַסִּים".
הלכות יסודי התורה, פרק
א, הל' א:

יְסוּד הַיְסוּדוֹת וְעִמּוּד
הַחֲכָמוֹת, לִידַע שְׂיִישׁ
שֶׁם מְצוּי רֵאשׁוֹן, וְהוּא
מְמַצֵּיא כָּל הַנְּמַצְאִי; וְכֵל
הַנְּמַצְאִים מִן שְׁמַיִם וְאָרֶץ
וּמֵה בְּיַנְיָהֶם, לֹא נִמְצְאוּ
אֵלָא מֵאֲמַתַּת הַמְּצְאוּ ..

כְּמַיִם לַיָּם מְכַסִּים – יְסוּד הַיְסוּדוֹת ..

How will *goyim* reach such a high level of *bittul* (selflessness)?

בחותם ספרו מדגיש הרמב"ם "לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את הוי' בלבד" באופן ד"כמים לים מכסים", היינו שזה נעשה כל מציאותו של "כל העולם" (לא רק של בני ישראל).

נשאלת השאלה: בשלמא בני ישראל, עם קרובו, שניתנה להם נשמה קדושה, שהיא חלק אלוך ממעל ממש, מובן שכל מציאותם היא "דעה את הוי'", אבל איך יתכן לומר כן בנוגע ל"כל העולם"?

התשובה על כך מצוי' בהתחלת ספר היד: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו". והרמב"ם מדייק בלשונו: "ממציא כל נמצא" (ולא "המציא", לשון עבר) שפירושו הוא

ש"ממציא" גם בהווה, בכל רגע ורגע, כל נמצא. שלכן, אמיתית המציאות של כל נברא הוא רק "כוח הפועל בנפעל", המהווה ומחי' אותו תמיד.

לעתיד לבוא יתגלה איך ש"כל הנמצאים משמים וארץ כו' לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", ובמילא לא תהי' נראית גשמיות הארץ (כולל כל באי העולם) כפי שהיא מציאות לעצמה - נפרדת מה' כו', אלא כחלק שכלול בשרשו וחיותו⁶⁷ והוא - "דעה את הוי'", "אמיתת המצאו"⁶⁸.

מצויה - Is found	כחותם - In the end	נמציא - Causes to exist	מצוי - Existence
כוח הפועל בנפעל - The cause [constantly] powering the effect		הווה - Present tense	

The ם clarifies in the beginning of his sefer that everything comes from ה', when משיח comes this will be revealed. Even after reaching the completion of understanding through משיח, we start again to show that there is always room for more.

67. ראה לעיל קטע המתחיל "כמים לים מכסים" - וש"נ בארוכה.

68. לקו"ש הכ"ז ע' 247.

לע"נ

הרה"ג הרה"ח

ר' ישעי' זוסיא

בן ר' אברהם דוד ע"ה

ווילהעלם

לזכות
רפואה שלמה
לאלישבע בת מרים
לאריכות ימים ושנים טובות

